

Δύο φωτογραφίες

1. Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης

Εκατόν δώδεκα χρόνια από τον θάνατο του Παπαδιαμάντη (2 Ιανουαρίου 1911), η Εθνική Βιβλιοθήκη προσθέτει στο παπαδιαμαντικό αρχείο της ένα από τα λίγα σωζόμενα αντίτυπα της φωτογραφίας που του τράβηξε, το 1906, ο Παύλος Νιρβάνας στη Δεξαμενή. Τη φωτογράφιση την έχει διηγηθεί ο ίδιος ο Νιρβάνας στο περ. *Παναθήναια* (τόμ. ΙΓ', 15 Οκτωβρίου 1906). Παραθέτω ένα μικρό απόσπασμα:

«Έξαφνα εγύρισε και είδε την μηχανήν.

- Τι είν' αυτό; ερώτησε με ανησυχίαν. Ιατρικά εργαλεία;

- Όχι, όχι.

- Μήπως είναι κόδακ, όπως λένε;

Ευρήκα την ευκαιρίαν να υποκλέψω την συγκατάθεσίν του, να του την ζητήσω ως χάριν. Εφάνη καμπτόμενος, ηθέλησε να μου φανή φιλόφρων.

- Η φιλία ενίκησε το... ζορμπαλήκι, μου είπε μ' ένα χαμόγελον παιδικόν.

Είχα ήδη σταθή εμπρός του κ' έσυρα δυο-τρεις φορές το μικρόν ελατήριον. Δεν άλλαξε θέσιν, την χαρακτηριστικήν ασκητικήν θέσιν, με τα χέρια πλεγμένα εμπρός. Με το κεφάλι σκυμμένον, με τα μάτια βασιλευμένα, ειρηνικά υπό τα μισόκλειστα βλέφαρα. Μία ευγένεια ασύλληπτος εχύνετο εις το πρόσωπόν του από το φως της δуюόσης ημέρας. Δεν είχαν περάσει ολίγα δευτερόλεπτα κ' εφαινετο βιαστικός, ανήσυχος να τελειώνωμεν.

- Nous excitons la curiosité du public... μου είπε με άπταιστον γαλλικήν προφοράν.

Ήτον η πρώτη φορά που ήκουα τον Παπαδιαμάντην να ομιλή γαλλικά.

Το “κοινόν” του μικρού καφενείου εφαινετο να μη μαντεύη τίποτε».

Ο Βασίλειος Δ. Κυριαζόπουλος («Οι φωτογραφίες του Παπαδιαμάντη», περ. *Διαγώνιος*, τχ. 14, Μάιος-Αύγουστος 1976, σ. 105-109) έδειξε ότι πράγματι ο Νιρβάνας εκείνη τη μέρα τράβηξε, για λόγους ασφαλείας, δυο τρεις φωτογραφίες, όπως αποδεικνύεται από τις μικρές διαφορές που υπάρχουν ανάμεσα στα σωζόμενα αντίτυπα. Κανείς δεν μπορεί να ξέρει πόσα τυπώματα έκανε ο Νιρβάνας από το αρνητικό και ποιοι ήταν οι παραλήπτες τους. Το συγκεκριμένο αντίτυπο που έρχεται στην ΕΒΕ το είχε χάρισει, κατά πάσα βεβαιότητα, ο ίδιος ο Νιρβάνας στον φίλο του ποιητή Λάμπρο Πορφύρα, ο οποίος το χάρισε στον πρωτοξάδελφό του Δημήτρη Πικιώνη (οι μανάδες τους ήταν αδελφές). Η κόρη και η εγγονή του Πικιώνη, Αγνή Πικιώνη και Ντόρα Ρόκου-Πικιώνη, δωρίζουν σήμερα τη φωτογραφία στην Εθνική Βιβλιοθήκη, στη μνήμη του Δημήτρη και της Αλεξάνδρας Πικιώνη. Ας δεχτούν και από τη θέση αυτή τις πιο θερμές ευχαριστίες μας.

2. Εμμανουήλ Ροΐδης

Η φωτογραφία είναι άγνωστη και αδημοσίευτη. Ανήκει στον φίλο της ΕΒΕ Ν. Π. Παΐσιο, και τον ευχαριστούμε θερμά άλλη μια φορά και για αυτή τη δωρεά του. Η φωτογραφία είναι τραβηγμένη σε φωτογραφείο της Αθήνας.

***

Οι αντίπαλοι, κοσμοθεωρητικά, Παπαδιαμάντης και Ροΐδης συναντήθηκαν μία φορά στην *Εφημερίδα* του Κορομηλά χάρη στον Ντοστογιέφσκι. Έχει αναγγελθεί η δημοσίευση σε συνέχειες του μυθιστορήματος *Το έγκλημα και η τιμωρία*, που θα αρχίσει στις 14 Απριλίου 1889, και την προτεραία ο Ροΐδης δημοσιεύει κείμενό του για να μας «ειπή [...] οποίας αξίας είναι ο Δοστογιέφσκη και οποίον είναι το αριστούργημά του *Το έγκλημα και η τιμωρία*». Η δημοσίευση της ανώνυμης μετάφρασης θα ολοκληρωθεί την 1η Αυγούστου 1889 (106 πεντάστηλες επιφυλλίδες). Η μετάφραση αυτή του Παπαδιαμάντη θα εκδοθεί για πρώτη φορά, μαζί με τον Πρόλογο του Ροΐδη, σε επιμέλεια της Ευγενίας Μακρυγιάννη, έναν αιώνα αργότερα: Θ. Δοστογιέφσκη, *Το έγκλημα και τιμωρία*, Ιδεόγραμμα, Αθήνα 1992. Απρόβλεπτα γεγονότα και συμπτώσεις οδήγησαν τους δύο συγγραφείς σε νέα συνάντηση, με τη δωρεά, την ίδια ακριβώς χρονική στιγμή, των φωτογραφικών πορτραίτων τους στην ΕΒΕ.

Σταύρος Ζουμπουλάκης
Πρόεδρος του Εφορευτικού Συμβουλίου
της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος